

A FINN NYELVSTRATÉGIA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: BÓDI ZOLTÁN

Alapadatok

Az érintett nyelvek: finn, svéd

Az érintett országok: Finnország

A nyelv státusa az érintett országban: nemzeti nyelv: finn és svéd, az Európai Unió egyik hivatalos nyelve, svéd egynyelvű státus: Åland-szigetek, hivatalos nyelvek: finn, svéd, északi lapp, inari lapp, koltta lapp, cigány, karjalai és jelnyelv

A beszélőközösség mérete: 5 563 970 fő (2022. 12. 31.)¹

A stratégiai dokumentum típusa: nyelvstratégia², alkotmány³ és nyelvtörvény⁴

A stratégia természete: nyelvélénkítés: két életképes nemzeti nyelv (finn és svéd) hosszú távú fennmaradásának garantálása

A stratégia kiterjedése: középtávú és hosszú távú

A stratégia időtartama: 20 év (2010–2030)

Intézkedési területek (felsorolás): az egyének alapvető nyelvi jogai, kétnyelvű társadalom, nemzeti nyelvű tanulás, a biztonsági, az egészségügyi és a közigazgatási

1 Forrás: Population and society. Statistics Finland. https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html#Population%20by%20language%20on%2031%20December. (letöltés időpontja: 2025. 05. 22.)

2 Strategy for the national languages of Finland. Government resolution. Prime Minister's Office Publications 7/2012. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/Kansalliskielistrategia_EN.pdf/2e5f2752-4777-4b96-997f-acf145befe5d (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

3 The Constitution of Finland. <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

4 Language Act (423/2003) <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20030423.pdf> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

hatóságok kétnyelvű működése, kodifikáció (finn és svéd szaknyelvi szótárak), az alapvető nyelvi jogokat biztosító jogszabályok, nyelvi ombudsman, az oktatás és a tudomány nemzeti nyelvű művelése, műsorszolgáltatás a médiában, publikációk nyelve

Felelős intézet, kidolgozó:

Kidolgozó: a miniszterelnök és munkacsoportja

Felelős: az összes minisztérium és hatóság, de kiemelt szerepe van a Pénzügy-minisztériumnak, az Oktatási és Kulturális Minisztériumnak, a Nemzeti Oktatási Tanácsnak, a Foglalkoztatási és Gazdasági Minisztériumnak és az Igazságügyminisztériumnak.

A rendelkezések betartásának ellenőrzésével, megfigyelésével (monitoring) az Igazságügyminisztérium szervezeti egységeit bízták meg

„Nyelvstratégiai mátrix”: Finnországban a nyelvstratégia főként a finn és a svéd nyelvre koncentrál. Mindkét nyelv leírása, kodifikációja magas színvonalú. Finnországban a svéd nyelv veszélyeztetettsége magas, mert a nem finn anyanyelvűek attitűdje, a hivatalok hozzáállása, a szabályozás, a nem svéd anyanyelvűek számára a svéd nyelv oktatásának hiányosságai nem segítik a svéd nyelv státusának megtartását és a teljes kétnyelvűség elérését. Finnországban a finn nyelv nincs veszélyben. A lapp nyelvi beszélők szintén érzékelhetően vannak jelen a finnországi lakosság körében, és a finn nyelvstratégia igyekszik a lapp beszélők nyelvi jogait biztosítani például az oktatásban, de a stratégia főként a finn-svéd kétnyelvűségre koncentrál, a lapp nyelv Finnországban a csökkenő lélekszám miatt veszélyeztetett

I. A nyelv története, jelenkori állapota

A mai Finnország területén az első emberek a Kr. e. 9. évezredben telepedtek le. Kr. e. 1000 körül váltak ki a lappok (számik) ősei a közfinn nyelvi közösségből. Az évszázadok során Finnország svéd és orosz fennhatóság alatt állt, majd 1917. december 6-án kikiáltották az ország függetlenségét. A független Finnország alkotmánya a finn mellett a svédet is nemzeti nyelvnek nevezi meg. A finnországi svéd lakosság (különösen a nemesség és az értelmiség) az eltelt évszázadok során meghatározó szerepet játszott Finnország történelmében.

A 19. század végétől befolyásuk rohamosan csökkent, az egykori vezető szerep helyett fokozatosan a nyelvi kisebbség helyzetébe kerültek.

A finn nyelv státusát a társadalmi kommunikációs színtereken (például a közösségi hálózatokon), valamint a tudományos kutatás-fejlesztés-innováció, a digitalizáció területén egyre nagyobb mértékben fenyegeti az angol nyelv használata. Ez egyaránt köszönhető az angol globális hatásának, valamint annak, hogy Finnországban világviszonylatban is kiemelkedően fontos, a nemzetközi információtechnológiai kutatás-fejlesztést-innovációt meghatározó kutatások, fejlesztések folynak, amelyek angol nyelven zajlanak.⁵

Demográfiai adatok

A finn népesség 91,4 százaléka finn állampolgár, összesen 8,6 százaléka más ország állampolgára, és ezen belül a népesség 3 százaléka európai uniós állampolgár. A reprodukciós arány 1,41, vagyis egy finnországi nőre átlagosan 1,41 élve születés jut. A demográfiai adatok alapján készült előrejelzések szerint a népesség növekedése jellemzően az európai és egyre inkább az Európán kívüli országokból érkező bevándorlóknak köszönhető.

Finnország soknyelvű ország (148 nyelvet beszélnek anyanyelvként). A lakosság: 92 százaléka finn anyanyelvű, és 5,4 százaléka svéd anyanyelvű. A svéd anyanyelvű finnek finn állampolgárok, az ország a hazájuk. Sokan közülük kettős identitással rendelkeznek. A finn kormány 2020-as adatokra hivatkozva azt állapította meg, hogy 2017 és 2020 között a finn, a svéd és a számi (lapp) anyanyelvű lakosság száma 11 702 fővel csökkent, míg az idegen anyanyelvűeké 20 203 fővel csökkent.⁶

Az Åland-szigetek Finnország autonóm régiója, a finn állam írásban és szóban is svédül tartja a kapcsolatot ezzel a régióval, a régió nyelvi státusa egynyelvű svéd.

5 Government report on application of language legislation 2021. Finnish Government, Helsinki, 2021. <https://rm.coe.int/6th-sr-finland-en-appendix-2/1680aab669> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

6 Government report on application of language legislation 2021. Finnish Government, Helsinki, 2021. <https://rm.coe.int/6th-sr-finland-en-appendix-2/1680aab669> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

A finn nyelvstratégia⁷ a kormányprogram része, és az Alkotmány, valamint a nyelvtörvény és egyéb törvények nyelvi vonatkozású rendelkezésein alapul. Már a független Finnország első, 1919. évi alkotmánya is arról rendelkezett, hogy a finn mellett a svéd is nemzeti nyelvi státusban van. A finn és a svéd nemzeti nyelv mellett Finnországban hivatalos nyelv még az északi lapp, az inari lapp, a koltta lapp, a cigány, a karjalai és a jelnyelv. Az Alkotmány 17. §-a kimondja a nemzeti nyelvek azonos jogi státusát. Finnország aláírta a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját és a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményt (Európa Tanács).

A finn nyelvtörvény (a 2003. 06. 06/423. törvény) biztosítja a többségi finn mellett kisebbségi svéd nyelv egyenjogúságát. Továbbá törvényi rendelkezések biztosítják a lapp nyelvi beszélők nyelvi jogait az oktatásban, a médiában, a törvényhozásban.

A nyelvstratégia fő célja a teljes kétnyelvű (finn–svéd) állam felépítése, és ehhez a svéd nyelv státusát kell erősíteni. A finn nyelvstratégia legfőbb feladatai kiterjednek a nyelvi attitűd formálására, a hatóságokban és általában a közigazgatásban a svéd nyelv státusának, használhatóságának erősítésére, az oktatásban a nem svéd anyanyelvűek számára a svéd nyelv oktatási hatékonyságának növelésére, a munkaerőpiacon a kétnyelvűség követelményének az erősítésére, valamint a médiatartalmak kétnyelvű elérésének a biztosítására. A finn nyelvstratégia koordinálója a miniszterelnök munkacsoportja, végrehajtásában részt vesznek a minisztériumok és a hatóságok, a monitoring vezető intézménye az Igazságügyminisztérium.

7 Strategy for the national languages of Finland. Government resolution. Prime Minister's Office Publications 7/2012. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/Kansalliskielistrategia_EN.pdf/2e5f2752-4777-4b96-997f-acf145befe5d (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

III. A stratégia célja

A finn nyelvstratégia fő célja az, hogy ki kell építeni a kétnyelvű (finn–svéd) társadalmat. Ehhez legfontosabb feladatként a többségi finn mellett a kisebbségi helyzetben lévő másik nemzeti nyelv, a svéd státusának az erősítését jelölte meg a stratégia. A nemzeti nyelvekre vonatkozó nyelvtörvény szabályozza a helyzetet, viszont a végrehajtása nem megfelelő. Ez pedig elsősorban a svéd nyelvű lakosság nyelvi jogait veszélyezteti.

A célrendszer a következő:

- a nemzeti nyelvek (a finn mellett a svéd is) váljanak láthatóvá;
- a társadalom minden területén használják a nemzeti nyelveket;
- a nemzeti nyelvek egyenrangú használatának előnyei legyenek nyilvánvalóak a társadalom és az egyének számára;
- garantálni kell a jogot arra, hogy mindenki használhassa a saját nyelvét;
- mindenki kapjon lehetőséget a finn és a svéd kultúra és hagyományok megismerésére.

A célok elérése érdekében:

- mindenkinek jogában áll anyanyelvén tanulnia;
- mindenki megtanulhatja a másik nemzeti nyelvet;
- finn és svéd szótár kidolgozására és folyamatos fejlesztésére van szükség.

IV. Szerkezeti felépítés

Mivel a finn nyelvstratégia az Alkotmány mellett a nyelvtörvényre alapul, ezért elsőként a 2003. 06. 06/423. nyelvtörvény szerkezeti felépítését ismertetjük.

A finn nyelvtörvény Általános rendelkezéseinek 1. §-a kimondja, hogy a finn és a svéd az ország nemzeti nyelvei. A 2. § a törvény alapvető célját határozza meg: a finn mellett a svéd teljeskörű használhatóságának követelményét jelöli meg. Majd az Általános rendelkezések meghatározzák a törvény területi

hatályát, alkalmazási területeit, valamint megemlékeznek a finn és a svéd mellett a számi nyelvről is.

A II. fejezet címe: A finn és a svéd nyelv használatának joga a hatóságoknál. Ebben a fejezetben biztosítják azt, hogy mind a magán-, mind pedig a jogi személyek finnül és svédül is intézhetik hivatalos ügyeiket.

A III. fejezet címe: Az eljárás nyelve a hatóságoknál. Itt részletezik, hogy a közigazgatásban, törvényi rendelkezések végrehajtása során, valamint a bírósági eljárásokban miként lehet használni a nemzeti nyelveket. Ezeknek a szakaszoknak az a lényege, hogy egynyelvű és kétnyelvű szituációkban is mindig az ügyfelek nyelvi hovatartozása az irányadó.

A IV. fejezet az előzőekkel összhangban szabályozza az okiratok, hivatalos iratok, határozatok, végzések nyelvét. (*A döntéseket tartalmazó okiratok és egyéb ügyiratok nyelve* című szakasz.)

Az V. fejezetben a nyelvi jogok biztosítási kötelezettségeit írják elő a hatóságok, a közlekedési és egyéb állami, önkormányzati vállalatok, valamint a hivatalos minőségben eljáró személyek részére.

A VI. fejezet A hatóságok munkanyelve címet viseli. Az a vezérelv, hogy a hatóságok mindig az illetékességi terület többségi nyelvét használják, de a törvénynek ezek a szakaszai racionálisan és észszerűen szabályozzák a kétnyelvű, a többségi és kisebbségi státusból adódó, valamint a belső és külső kommunikációs helyzetek nyelvválasztását is.

A VII. fejezetben a jogszabályalkotás során, valamint a nyilvános tájékoztatás során használatos nyelvekről rendelkeznek. A vezérelv itt is alapvetően a teljes kétnyelvűséget írja elő, ám a hatóságok, jogszabályalkotó szervezetek belső kommunikációja során a finn nyelv az elsődleges. A nyilvános tájékoztatószövegek, feliratok kétnyelvű településeken kétnyelvűek, egynyelvű településeken a többségi nyelvet alkalmazzák, de az életbevágóan fontos, az alapvető biztonsággal, egészséghez fűződő jogokkal összefüggő szövegeknek mindkét nemzeti nyelven meg kell jelenniük.

A VIII. fejezet az ellenőrzésről, a IX. a külön szabályokról, a X. pedig a hatályba léptetésről és az átmeneti szabályokról rendelkezik.

A finn nyelvstratégia Jyrki Katainen miniszterelnökségének idején (2011–2014) született. Két része van: egy hosszú távra szóló stratégiai okirat (2010–2030)

és egy intézkedéscsomag a 2011–2015-ös kormányzati ciklusra. Ezt a nyelvstratégiát minden kormányzati ciklusban felülvizsgálják, és újabb prioritások meghatározásával a következő kormányzati szakasz közép- és rövid távú terveibe beépítik. Legutóbb 2021-ben Sanna Marin miniszterelnöksége idején végezték el a felülvizsgálatot, amely elsősorban a soknyelvű Finnországban a nyelvi jogok érvényesítésének erősítésére, a nemzeti és a hivatalos nyelvek státusának erősítésére, a globális angol hatásainak ellensúlyozására és a digitalizáció fontosságára helyezte a hangsúlyt.

A hosszú távú nyelvstratégia szerkezetének központi eleme a finn és svéd nyelv életképességének, tehát a teljes kétnyelvűségnek a biztosítása. Itt jegyezzük meg, hogy a jelen helyzetet tekintve a nyelvtörvény elméletben garantálja ezt (ezért a nyelvstratégiának nem célja a törvény módosítása), a nyelvtörvény gyakorlati megvalósulása azonban nem maradéktalan, ennek pedig hosszú távra nézve a céllal ellentétes következményei lehetnek, vagyis a svéd nyelv háttérbe szorulása prognosztizálható. Továbbá az angol hatásának erősödését lehet valószínűsíteni.

A nyelvstratégia főbb szerkezeti elemei:

- két életképes nemzeti nyelv előnye;
- a stratégia végrehajtásának felelőssége, felelős szervei;
- mellékletében gyakorlati eszközöket ajánlanak a végrehajtó szerveknek a stratégia célkitűzéseinek biztosítására.

V. Intézkedési területek

1. Rövid távú intézkedési területek

1.1. A nyelvi jogok biztosítása

A teljes kétnyelvű társadalomnak jogi, gazdasági, munkaerőpiaci előnyei vannak, ezért javítani kell a svéd nyelvűek nyelvi jogait. Például, a közigazgatásban, a szociális ellátórendszerben és az egészségügyben általában finn nyelven kommunikálnak velük, ezt a helyzetet meg kell változtatni.

Növelni kell a nyelvi csoportok közötti interakciót, például a felnőttoktatási központok által nyújtott nyelvi kurzusok révén.

A finn, svéd vagy számi anyanyelvű gyerekeknek második nyelvként svéd vagy finn nyelvoktatást kell biztosítani. A migráns háttérű gyermekeknek finn nyelviskolai képzést kell lehetővé tenni.

1.2. A nyelvi előítéletek leküzdése

Megfigyelhető, hogy anonim csoportok előítéletes, negatív és agresszív módon nyilatkoznak a másik nyelvcsoporthoz tartozókról. Mindez gyengíti a szociális kohéziót, akadályozza a toleranciát és tovább erősíti az előítéleteket. Ennek leküzdésére a következő intézkedési javaslatokról szó a stratégia.

Speciális módon, pozitív diszkriminációval kell biztosítani a kisebbségi nyelvi csoportok nyelvi jogait.

Az egyetemeken jogi kötelezettsége megfelelő számú svéd vagy számi anyanyelvű diák oktatása, ezt kvótákkal biztosítják.

A finn műsorszolgáltató vállalat svéd nyelvű csatornája finn feliratozással látja el a műsorait.

Az előítéletek csökkentésére fel kell ismertetni a beszélőközösség tagjaival a közös történelmi, kulturális, szociális hátterüket.

Javítani kell a többségi és a kisebbségi nyelvet beszélők nyelvi jogi ismereteit, el kell oszlatni a félreértéseket. Mindkét nyelvi csoport részéről jelentkezik a bizonytalanság a nyelvtörvények tartalmával kapcsolatban, például az, hogy az állami hatóságok előtt jogukban áll vagy a finnt vagy a svédet használni, néha azt eredményezi, hogy az emberek tévesen azt gondolják, a boltokban is kétnyelvű kiszolgálásra tarthatnak igényt. Ezek a tájékozatlanságból eredő félreértések azt eredményezik, hogy a gyakorlatban az állampolgárok feladják alapvető nyelvi jogukat. De az is előfordul, hogy az állami tisztviselők annak ellenére, hogy az ügyfeleket saját anyanyelvükön kellene kiszolgálniuk, arra kéri őket, hogy a tisztviselő nyelvét használják.

1.3. Oktatás

A finn és a svéd szerepel az iskolai tantervekben. Az egyetemi diplomához is szükség van egy anyanyelvi és egy második nyelvi teszt eredményes kitöltésére.

1.3.1. Az anyanyelv és a másik nemzeti nyelv kompetenciaszintje

A legtöbb finn diák (90%) hetedik osztályban kezd svédül tanulni, míg a svéd nyelvű diákok 90%-a már alacsonyabb osztályokban elkezdte a finn nyelv tanulását. 2012-ben egy kormányrendeletet fogadtak el az alapfokú oktatási intézményekben a nyelvi órák eloszlásáról. Fontos változás volt, hogy a második nyelv tanítása már a hatodik osztályban elkezdődik.

Sok önkormányzat esetében a finn nyelvű iskolák nem biztosítják a svéd nyelvű oktatást. 2004-ben módosították a középiskolai törvényt: az anyanyelv az egyetlen kötelező érettségi teszt. Más szavakkal: mindenki vagy finn vagy svéd anyanyelvű tesztet tölt ki, azaz a diákoknak nem kell érettségi tesztet kitölteniük a második nyelvből.

1.3.2. Kompetenciaszint mérése

A kompetenciamérés kiterjed az olvasásra, írásra, nyelvismeretre, hallás utáni megértésre és a beszédképességre. Az érettségi anyanyelvi kompetenciateszt írásban történik. A szakképzésben nem mérik a kompetenciát.

Az általános középiskolában (a szakközépiskola és a gimnázium keveréke – fordító megjegyzése) az anyanyelvi olvasási készségek jó színvonalúak, az íráskészség és a nyelvismeret kielégítő. Az érettségi alkalmával mért írásbeli készségek viszont a 90-es évek közepe óta egyre romlanak.

A finn anyanyelvű diákok második nyelve, tehát a svéd esetében a kompetencia gyenge vagy minimálisan megfelelő. A diákok körülbelül fele még az alapszintet sem éri el.

A svéd anyanyelvű diákok esetében viszont a finn nyelvi kompetencia a beszédképesség esetén jó, az írás, a hallás utáni megértés és az olvasás esetén viszonylag jó.

A svéd mint B nyelv alacsony kompetenciaszintjét és az anyanyelvi készségek szintjét általában emelni kell a középiskolákban, nagyobb óraszámban kell tanítani.

1.3.3. Nyelvi „bemerítés” módszerének alkalmazása

A nyelvi bemerítés a funkcionális kétnyelvűség elérését szolgáló oktatási módszer. Korai, teljes bemerítés: a korai gyermekkortól az alapfokú oktatás végéig tart. Finnországban a bemerítéses módszert leginkább a finn anyanyelvűek svéd nyelvre tanításában alkalmazzák. A bemerítés bizonyítottan sikeres oktatási módszer. Az ilyen módszerrel tanulók majdnem elérik a svéd anyanyelvű gyermekek nyelvi szintjét. A bemerítésben résztvevő diákok pozitívan állnak más nyelvekhez és kultúrákhoz, és jobb eredményeket érnek el általánosságban, például matematikában és angolban is.

A pozitív eredmények ellenére a bemerítéses oktatás még mindig meglehetősen korlátozott mértékű Finnországban. A bemerítéses módszer melletti döntést az adott önkormányzat hozza, ám sok településen a kereslet nagyobb, mint a kínálat. A bemerítéses módszer használata földrajzilag a part menti területekre koncentrálódik. Nincs elegendő szakképesített, bemerítéses módszerrel dolgozó tanár. A nyelvstratégia a tanárképzés erősítését szorgalmazza.

1.3.4. Más nyelveken beszélők lehetősége a nemzeti nyelvek elsajátítására

Egyre több ember él Finnországban, akinek az anyanyelve nem finn vagy svéd. Az oktatási rendszer lehetőséget biztosít számukra a nemzeti nyelvek elsajátítására. Jelenleg ugyanakkor nem lehetséges a második nemzeti nyelvvel kezdeni a tanulmányokat. Mindez nehezíti a második nemzeti nyelv elsajátítását későbbi életkorban. 2012-ben a kormány határozatot hozott, amellyel bevezették az integrációs programot 2012–2015 között. Jelenleg viszont az integrációs képzésben nem megfelelő a finn és svéd nyelv oktatása. A nyelvstratégia 2021. évi felülvizsgálatakor a kormányzat megállapította, hogy az oktatásban,

a kutatásban, a gazdaság és a felsőoktatás, valamint a közigazgatás területén is erősíteni kell a nyelvi jogok érvényesítését.

1.3.5. Kormányzati intézkedések

A nemzeti nyelvek láthatóságának növelése és a nyelvtörvény szisztematikus alkalmazása a közigazgatási eljárásokban.

- A stratégia mellékletében található gyakorlati eszközöket meg kell ismertetni és tudatosítani kell a közigazgatási intézményekkel.
- Az összes minisztériumban ki kell nevezni kontaktszemélyeket, és a munkájukat az Igazságügyminisztériumnak össze kell hangolnia.
- Jövőbeli kormányzati és közigazgatási intézkedések tervezése során a nyelvi hatások vizsgálata kötelező.
- A köztisztviselők svéd és finn nyelvi szintjének emelése azáltal, hogy már a felvétel során hangsúlyt fektetnek a nemzeti nyelvek tényleges tudására, mivel a nyelvtudás munkaköri köteleesség.
- Nyelvi eszköztárat adtak ki a közigazgatási hivatalnokoknak, amely elméleti és gyakorlati tanácsokat adnak a finn-svéd kétnyelvű közigazgatási szolgáltatások ellátására.⁸

A finn és svéd készségek erősítése, a nyelvek és a kultúra elismerése

- A bemejtéses oktatást magas szintre kell fejleszteni. Ennek érdekében az állami költségvetés különítsen el forrásokat a tanárképzésre, a bemejtésre való igény alapján óvodai, iskolai és szaktanári képzési programokat kell kialakítani.
- A bemejtéses oktatás tanmenete legyen része a nemzeti alaptantervnek.
- Az önkormányzatok és a szülők kapjanak tájékoztatást a bemejtéses oktatás lehetőségeiről.
- Növelni kell a diákok érdeklődését a nemzeti nyelvek tanulása iránt.

⁸ Strategy for the National Languages of Finland. Toolkit. Ministry of Justice. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/OM_kansalliskielistrategia_toolkit_EN.pdf/008fe5d3-da0b-4bbb-9671-4603961d7807 (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

- Az anyanyelvi svéd kurzusokat ugyanolyan módon kell biztosítani, mint a finnt.
- A középiskolai történelemórákon hangsúlyt kell fektetni a svéd korszak, a kétnyelvűség, az Åland-szigetek és az Északi Együttműködés oktatására.
- Az olvasási és íráskészségek fejlesztését támogatni kell, és javítani kell az olvasási kultúrát az iskolákban és a könyvtárakban.
- Nemzeti terminológiai adatbankot kell kialakítani, és ezt mindenki számára elérhetővé kell tenni.
- Együttműködésre van szükség svéd és finn nyelvű iskolák között tanár- és diákcseré révén.
- Meg kell vizsgálni, hogy lehetséges-e a külföldi diákok esetében bármely nemzeti nyelven megkezdeni a középiskolai tanulmányokat (jelenleg finn tanulmányokat kell folytatniuk).
- A külföldről betelepülőket rendszeresen tájékoztatni kell Finnország kétnyelvűségéről, illetve a finn és svéd nyelvórák elérhetőségéről, továbbá növelni kell számukra a finn és svéd nyelvórák számát, elérhetőségét.

2. Hosszú távú kormányzati intézkedések

Olyan hivatalos testületet kell felállítani, amelyik nyelvi szolgáltatásokat nyújt bármely nyelv beszélői számára.

A finn kultúra mindenkié, és ez független attól, hogy finn, svéd vagy mindkét nyelvben fejeződik ki. Ezért fontos, hogy a jövőben a kulturális termékeket finn és svéd nyelven, egyenlő alapon alakítsák ki. Ehhez hasonlóan a könyvtárak esetében is biztosítani kell, hogy a beszerzések mindkét nemzeti nyelven történjenek.

Hosszú távon el kell érni, hogy nagyobb mértékben alkalmazzák az oktatási intézményekben a nyelvi bemelegítés módszertanát. Meg kell vizsgálni, hogy lehet-e növelni a finn anyanyelvű diákok számára a svéd nyelvórák számát.

A nemzeti nyelvek oktatása nem megfelelő a szakképzésben. Ezért az adott foglalkozási ágakhoz kapcsolódó igényeknek megfelelően kell fejleszteni ezt a

területet. Finn és svéd nyelvű tudományos, szaknyelvi szótárakat kell fejleszteni, hogy mindkét nyelvet lehessen használni a jövőben is. A doktori értekezések összefoglalóinak finn és svéd nyelvű változatát is közzé kell tenni.

Biztosítani kell, hogy a rendőrség, a vámhatóság, a határvédelem, a szociális jóléti intézmények és az egészségügy területén dolgozó szakemberek megfelelő szintű finn és svéd nyelvtudással rendelkezzenek. A jelenlegi jogszabályok értelmében az orvosi ellátás nyelve az adott önkormányzat nyelvi státusától függ. Ugyanakkor az Alkotmány szellemében a nyelvi jogok biztosítása nem függhet attól, hogy egy adott személy hol él vagy éppen hol tartózkodik. Ennek megfelelően meg kell állapítani, hogy ezekben az alapvetően fontos helyzetekben hogyan lehet biztosítani az állampolgárok nyelvi jogait a kisebb önkormányzatok esetében is.

Az állami hatóságok nyelvi készségei mérföldkövet jelentenek a kétnyelvű adminisztráció szempontjából, ehhez kell igazítani a kormányzati munkaerő-felvételi folyamatot.

Az állampolgárok nyelvi jogait ugyan az igazságügyi kancellár, illetve a parlamenti ombudsman ellenőrzi, de ez hagyományosan ex post felülvizsgálaton alapul. A parlamenti ombudsman az elmúlt években egyre inkább arra törekedett, hogy már előzetesen, a jogszabályok előkészítési fázisában is biztosítsa e jogokat.

A jövőben sor kerülhet újabb testületek felállítására a monitoring erősítése érdekében. Egy ilyen testület jó gyakorlatokat terjeszthetne és felvilágosítást adhatna a nyelvi jogokról. Ilyen testület lehetne például egy nyelvi ombudsman vagy más független szereplő. A jövőben kinevezendő diszkriminációs ombudsman szintén ellenőrizné a nyelvi jogok érvényesülését.

VI. Ütemterv

Finnországban Jyrki Katainen miniszterelnökségének idején (2011–2014) született az első nyelvstratégia a két államnyelv – a finn és a svéd – használatáról. Két része van: egy hosszú távra szóló stratégiai okirat és egy rövid távú intézkedéscsomag a 2011–2015-ös kormányzati ciklusra. A nyelvstratégiát minden kormányzati ciklusban felülvizsgálják és értékelik, legutóbb 2021.

december 20-án végzett ilyen felülvizsgálatot a finn kormány Sanna Marin miniszterelnök vezetésével.⁹

VII. Feladat- és hatáskörök

1. Foglalkoztatási és Gazdasági Minisztérium

Felelőssége:

- rendszeres tájékoztatás az ország kétnyelvűségéről, annak fontosságáról a munkaerőpiacon;
- tájékoztatás a finn és svéd nyelvórák elérhetőségéről.

2. Pénzügyminisztérium

A minisztérium feladata a nyelvi jogok végrehajtása az önkormányzati reform során, és az ehhez szükséges költségvetés biztosítása.

3. Oktatási és Kulturális Minisztérium

Felelőssége:

- a nemzeti nyelvek kompetenciaszintjének mérése;
- a svéd nyelv oktatási gyakorlatának vizsgálata (az általános és a szakmai vonatkozásban is);
- a minisztérium ellenőrzi, hogy az egyetemek hogyan követték a stratégia ajánlásait.

⁹ Government report on application of language legislation 2021. Finnish Government, Helsinki, 2021. <https://rm.coe.int/6th-sr-finland-en-appendix-2/1680aab669> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás

A stratégia nem javasolja új monitoring hatóságok felállítását, ugyanakkor hosszú távon újabb hatóságokkal erősítené a felügyeletet. A felülvizsgálatot a meglévő hatóságok, kormányzati intézmények szervezeti egységeinek hatáskörébe rendeli.

A felügyelet (monitoring) általános felelősségét az Igazságügyminisztérium viseli. A felügyelet területei:

- a kontaktszemélyek minisztériumi hálózatának koordinációja és irányítása;
- biztosítani, hogy a stratégia intézkedései összhangban álljanak a kormányprogrammal;
- a gyakorlati eszközök használatának rendszeres ellenőrzése;
- a jogszabályok előkészítése során azok nyelvi hatásainak vizsgálata.

A felülvizsgálat általános felelőse a finn kormány, amely legutóbb 2021-ben végezte el a nyelvstratégia és a nyelvtörvény rendelkezéseinek áttekintését.¹⁰

IX. Összehasonlítás, kitekintés

Finnország teljes társadalmi kétnyelvűsége törekvő ország, ahol a svéd nyelv erős kisebbségben van. Emellett viszont az ország történelmi, társadalmi és kulturális hagyományai miatt a svéd a beszélők számarányánál sokkal jelentősebb nyelv.

A magyar nyelvpolitikában, nyelvstratégiában az eltérő nyelvi helyzet miatt közvetlenül nem lehet alkalmazni a finn nyelvstratégiai terveket és intézkedéseket. A többségi és kisebbségi nyelvek viszonyában, a nyelvi előítéletek csökkenésére, a nyelvtanulásra alkotott intézkedések viszont megfontolandóak.

¹⁰ Government report on application of language legislation 2021. Finnish Government, Helsinki, 2021. <https://rm.coe.int/6th-sr-finland-en-appendix-2/1680aab669> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

Meg kell jegyezni azonban, hogy Finnországban a felülvizsgálatok jelentései, az elemzések tanúsága szerint a kormányprogram, a nyelvtörvény és a nyelvstratégia megalkotása ellenére a nyelvstratégiai célok megvalósulásában hiányosságok tapasztalhatók, és ezek elsősorban a többségi és kisebbségi anyanyelvi beszélők egymással szembeni társadalmi előítéletei, ellenállása miatt, valamint téves ismeretei miatt alakultak ki. Ezt a helyzetet a finn nyelvstratégia felelős szervei ismerik, és próbálnak tenni ellene. Ez is jól mutatja, hogy sikeres nyelvstratégiához nem elég a törvényi háttér és a kormányprogram, társadalmi támogatottság is szükséges hozzá. A kisebbséggel és a többséggel kapcsolatos előítéletek a legjobban előkészített nyelvstratégia hatékonyságát is képesek csökkenteni.

A nyelvstratégia és a nyelvtörvény rendelkezéseinek felülvizsgálata során a fókusz arra irányult, hogy a finn és a finnországi nemzeti nyelvek nyelv státusát a globális angolhoz képest megvizsgálja. Három területen: a társadalmi szintén, a gazdaság és a felsőoktatás, valamint a közigazgatás területén vizsgálták a problémát. Megállapították, hogy az angol globális hatása elsősorban a finnt érinti. Ez nehezen ellensúlyozható probléma, mert Finnországban a nemzetközi infokommunikációs kutatás-fejlesztés-innováció területén is kiemelkedő jelentőségű tudományos és gazdasági tevékenység zajlik. Az infokommunikáció és az információs társadalom szempontjából Finnország meghatározó része a világ gazdaságának. Ez a tevékenység a gazdaság, a tudomány, az innováció globalizálódott világában egyértelműen angolul zajlik. A finn nyelvstratégia céljai között szerepel a digitalizáció és a finn nemzeti terminológia szerepének erősítése, a finn nyelv versenyképességének növelése amellet, hogy a soknyelvű Finnországban biztosítsák a nyelvi jogokat.

A magyar nyelvstratégiában az alábbi finn nyelvstratégiai elemek alkalmazását célszerű mérlegelni.

1. A központi nyelvstratégia megalkotása

Nyilvánvaló előnyökkel jár és erősen megszívlelendő az a tény, hogy van nyelvstratégia Finnországban, és ez a valós nyelvi helyzetre, kulturális és törvényszerű szükségszerűségekre alapul. Finnországban felismerték azt, hogy jelentős

előnyökkel jár, ha az ország történelmi sajátosságaiból eredő legnagyobb problémát: a többségi finn és a kisebbségi svéd nyelv viszonyát kormányprogram, nyelvtörvény és nyelvstratégia megalkotásával kísérlik megoldani.

2. Van nyelvtörvény

Egy nyelvstratégia megvalósítását nagyban segíti, ha van az ország nyelvi-kulturális viszonyaira alapuló nyelvtörvény, amely a valós nyelvi helyzetből indul ki, annak a problémáit szabályozza. Finnországban ez történelmi szükségszerűség, hisz a sok évszázados svéd, majd orosz fennhatóság után az ország függetlenné válásakor figyelembe vették a történelmi hagyományok szükségszerűségeit: a finnek saját jól felfogott érdekük miatt tekintettel voltak arra, hogy az őshonos svéd lakosság nyelvi-kulturális jogait biztosítaniuk kell. Emiatt az első független Alkotmány óta Finnországnak két nemzeti nyelve van: a finn és a svéd.

A magyarországi viszonyokra ez a finn példa nem adaptálható, viszont rendkívül fontos megszívlelni azt az általános helyzetet, hogy ha olyan társadalmi-kulturális-nyelvi viszonyok vannak egy országban, amelyeknek a kezelésére központi, kormányzati támogatás kell, akkor ezt elő tudja segíteni egy jól megtervezett nyelvtörvény.

3. A nyelvstratégia és a kormányprogram kapcsolata

Ha már van nyelvtörvény és van erre épülő nyelvstratégia, azt úgy kell megalkotni, hogy kapcsolatban és harmóniában legyen a kormányprogrammal. Egy stratégiai program ugyanis két előfeltétellel lehet sikeres: legyen társadalmi támogatottsága és legyen kormányzati akarat, támogatás a megvalósítására.

Nyilvánvaló, hogy egy tudományosan, szakmailag jól előkészített nyelvstratégia nem valósulhat meg, ha nincs mögötte társadalmi, szakmai és tudományos egyetértés, támogatás. Azonban ugyanilyen lényeges a teljes kormányzati, közigazgatási elszántság, akarat, felkészültség és motiváció a stratégia végrehajtására. A nyelvstratégia ugyanis csak közép- és hosszú távon hozhat – sokszor pénzben nehezen mérhető – előnyöket. Ebből pedig az következik, hogy viszonylag könnyű háttérbe szorítani, lényegtelennek értékelni a megvalósítását.

Konkrét finn példa, hogy annak ellenére, hogy a finn nyelvstratégia a kormány-program része volt, az értékelés, felügyelet során megállapították, hogy előfordul a hatóságoknál, hogy hiába kellene a kisebbségi nyelven (is) ügyeket intézni, a hivataloknak egyszerűbb a többségi finn nyelven működniük. Ez meg tudja nehezíteni a stratégiai célok elérését.

4. Gyakorlati eszközök és konkrét intézményi felelősség

Roppant hasznos, hogy a finn nyelvstratégia mellékletében a megvalósításra vonatkozó gyakorlati eszközöket, intézkedési, cselekvési terveket is csatoltak. Ez a szereplőknek, felelős intézményeknek és személyeknek sorvezetőként szolgál a stratégiai célok megvalósítására. Az általános törvényi és stratégiai elemek megvalósítását jelentősen megsegítik a végrehajtásra adott gyakorlati javaslatok, előírások. Ha nyelvstratégiát tervezünk, annak az alkalmazásával is foglalkozni kell a tudományos, szakmai és elvi előkészítés mellett.

Természetesen az is előfeltétele egy nyelvstratégiának, hogy az állapotleírás és az ehhez igazodó intézkedési terv szerves része legyen az is, hogy lebontsuk a nyelvstratégia intézkedéseinek megvalósítását az érintett intézmények, hatalmi szervek gyakorlatára és építsük be abba. Nem elég a felelős intézményt megjelölni, hanem a konkrét feladatokat, tevékenységet is hozzá kell rendelni az intézkedési terv elemeihez.

5. A nyelvi jogok ismerete

A finn nyelvstratégia egyik leglényegesebb tapasztalata, hogy hiába a nyelvtörvény, hiába a nyelvpolitika, ha az állampolgárok, az érintettek nem ismerik vagy rosszul ismerik a nyelvi jogaikat. Ilyenkor az ismerethiány miatt vagy nem élnek az érintettek a nyelvi jogaikkal, vagy olyasmit kérnek számon egy konkrét nyelvi helyzet szereplőin, ami nem várható el tőlük, amire a törvény, a stratégia nem kötelezi őket. A jogállamiság sokféle szempontja között arról sem szabad elfelejtkezni, hogy az érintetteknek ismerniük kell a saját jogaikat, különben nem tudnak élni velük.

6. Felügyelet és nyomon követés (monitoring)

A stratégia megvalósításának nyomon követését, felügyeletét (monitoringját) mindenképpen meg kell szervezni, ez az elem egy jól működő stratégia szerves része. A felügyeletet, a nyomon követést olyan intézményre vagy intézményekre kell bízni, amelyek rendelkeznek a kellő felhatalmazással, jogkörökkel. A finn nyelvstratégia erre azt a megoldást választotta, hogy nem egy központi, új szervezetet, hatóságot állított fel, hanem a már meglévő intézmények hatáskörébe rendelte a nyelvstratégia részlemeinek monitoringját. Meg kell jegyezni azonban, hogy az értékeléskor felmerült annak az igénye, hogy újabb hatóságokkal tovább erősítsék a jelenlegi ellenőrző hatóságokat, mert a stratégia megvalósulása sokszor ütközött akadályokba: ennek főként a félreértések, ismerethiány, motiválatlanság az oka.

7. Az előítéletek

A finn nyelvstratégia fő célja a teljes társadalmi kétnyelvűség elérése: ez a finn és a svéd nyelv azonos rangú használhatóságában valósulna meg. A kulturális és a történelmi adottságok miatt a finn társadalomban a svéd nyelv fontos hagyományokkal rendelkezik. Ráadásul Finnországban jelentős svéd anyanyelvű kisebbség él. Emellett meg a skandináv államok sok szempontból életszerű együttműködése, közös jellemzői miatt a lakosságnak és az államoknak is érdeke egymás nyelvének minél jobb és szélesebb körű megismerése.

A finn nyelvstratégiai cél elérését viszont nehezíti, hogy mind a többség, mind a kisebbség részéről vannak előítéletek a másik csoporttal szemben. Ennek a kiküszöbölésére a finn kormány a kölcsönös egymásra utaltság, a közös történelmi-kulturális háttér megismertetését próbálja elérni. Kétségtelen tény, hogy az oktatás, a művelődés, a kultúra támogatása, elmélyítése tudja csak oldani az előítéleteket.

8. Jogszabályalkotás és nyelvstratégia

Megszívlelendő, hogy a finn nyelvstratégia fontos eleme, hogy az illetékes szervezeteknek a programtervezéskor, a jogszabályok előkészítésekor fokozott hangsúlyt kell helyezniük a nyelvi hatásvizsgálatra. Tehát ha bármely program, projekt, intézkedés, rendelet, törvény konkrét nyelvi összefüggésekkel rendelkezik, akkor azokat figyelembe kell venni a tervezés, előkészítés során. Így nemcsak a nyelvtörvény, hanem számos más törvény, szabályozó is tartalmaz nyelvi fejezeteket, szakaszokat.

9. Nyelvstratégia és oktatás

A finn nyelvstratégia és a nyelvtörvény is részletesen foglalkozik a stratégiai célok oktatási rendszerbeli megvalósulásával. Fontos, hogy bármely nyelvstratégia alaposan tervezze meg az elérendő célok oktatási rendszerbeli megjelenését. Szabályozni kell, hogy az anyanyelvi órák és az idegen nyelvi órák milyen iskolai fokozatban, milyen iskolatípusban, milyen módszerrel, mekkora óraszámban szerepeljenek. Ha ennek nemzeti alaptantervi, központi oktatáspolitikai vonatkozásai vannak, akkor ezeket be kell építeni a szabályozókba, jogszabályokba. Ráadásul a nyelvstratégia felülvizsgálatakor felmerült hiányosságok kiküszöbölésére a központi oktatáspolitikai, tartalmi, tantervi szabályozásokat is célszerű felülvizsgálni: ha valamilyen iskolai fokozatban óraszámemelésre van szükség, akkor meg kell vizsgálni, miként lehet ezt végrehajtani, és nem abból a hozzáállásból kell kiindulni, hogy miért nem lehet megvalósítani a változtatást.

A nyelvstratégia kialakításakor és annak értékelése, monitoringja során figyelembe veszik az országos nyelvi kompetenciamérés eredményeit. Ez a folyamat szerves része a nyelvstratégia nyomon követésének és felülvizsgálatának, tehát nem *ad hoc* történik az országos kompetenciamérések értékelése (vagy éppen figyelmen kívül hagyása), hanem rendszerszerűen, és ennek a folyamatnak felelősei, végrehajtói is vannak.

10. Nyelvi kontaktszemélyek

A finn nyelvstratégia megjelöli azt az igényt, hogy a felelős szerveknél legyenek nyelvi kontaktszemélyek. Ezeknek a személyeknek az a feladatuk, hogy az adott intézménynél elősegítsék a nyelvstratégiai célok megvalósítását, a nyelvi vonatkozású jogszabályok és tevékenységek előkészítését, lebonyolítását.

Egy leendő magyar nyelvstratégiánál ez a módszer jó példa lehetne arra, hogy a közérthető hivatali kommunikáció megvalósításában minden érintett intézménynél, hatóságnál legyen olyan nyelvi szakértő, aki ismeri az adott szakterület sajátosságait és megalapozott ismeretekkel, tapasztalattal rendelkezik a közérthető hivatali kommunikáció nyelvi megoldására.

11. Nyelvi szolgáltatások

A finn nyelvstratégiában felmerül az az igény, hogy szükség van olyan hivatalos testületre, amelyik nyelvi szolgáltatásokat tud nyújtani. Ennél persze jóval alaposabb előkészítésre, feladatmeghatározásra van szükség, ám a javaslat hasznos. Magyarországon a helyi kezdeményezések mellett jellemzően a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpontjának az egyik részlege lát el ilyen közönségszolgálati feladatokat, ám a kapacitás növelésére, a mind szélesebb körű elérhetőségre, azaz a fejlesztésre – akár új intézményi keretek között is – szükség lenne.

12. Nyelvstratégia és foglalkoztatáspolitikai

A finn nyelvstratégia intézkedési tervében szerepel, hogy a nyelvstratégia célrendszeréhez kell igazítani a közigazgatás foglalkoztatási politikáját. Tehát azokba a hivatalokba, amelyekben kétnyelvű vagy kisebbségi nyelvi ügyintézésre van szükség, oda csak kétnyelvű vagy kisebbségi nyelven is tudó alkalmazottakat lehessen felvenni.

A magyarországi nyelvstratégiában ennek az általános alapelvét lenne célszerű megvalósítani. Tehát azokban a hivatalokban, amelyekben sajátos kommunikációs, közérthetőségi vagy egyéb nyelvi követelmények vannak, az alkalmazottak kiválasztásakor figyelemmel kellene lenni arra is, hogy a megfelelő

nyelvi-kommunikációs előképzettségű személyeket válasszák ki a munkahelyi pozíciók betöltésére. Ez viszont kifejezetten alapos stratégiai tervezést igényel, hiszen a köznevelésben, a felsőoktatásban és a szakmai képzésekben kell előkészíteni a nyelvi követelmények megvalósíthatóságát.

12. Szótárak, kodifikáció

A finn nyelvstratégia egyik eleme, hogy szükség van többnyelvű szaknyelvi szótárak, szótári adatbázisok megalkotására és folyamatos fejlesztésére. Megállapítják az állapotjelentésben, hogy vannak olyan szakmai területek, tudományterületek, amelyek kommunikációja, szaknyelve teljesen angol.

Rontja a nyelvi versenyképességet, ha a szakmai kommunikáció bizonyos területei teljesen globalizálódnak. Ennek kiküszöbölésére a szakképzésben, a tudományos tevékenységben, publikálásban nyomatékot kell helyezni a honosításra, a szakszótárak, terminológiák megalkotására, karbantartására és nyilvánosságra hozatalára. Ehhez a teljes szakképzési és tudományos képzési, publikációs folyamatot át kell alakítani.

Felhasznált irodalom

Government report on application of language legislation 2021. Finnish Government, Helsinki, 2021. <https://rm.coe.int/6th-sr-finland-en-appendix-2/1680aab669> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

Population and society. Statistics Finland. https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html#Population%20by%20language%20on%2031%20December (letöltés időpontja: 2025. 05. 22.)

Strategy for the national languages of Finland. Government resolution. Prime Minister's Office Publications 7/2012.

https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/Kansalliskielistrategia_EN.pdf/2e5f2752-4777-4b96-997f-acf145befe5d (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

Strategy for the National Languages of Finland. Toolkit. Ministry of Justice.

https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4734397/OM_kansalliskielistrategia_toolkit_EN.pdf/008fe5d3-da0b-4bbb-9671-4603961d7807 (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

Jogi források

Language Act (423/2003) <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/423> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.) magyarul:

https://nyelvmuveles.hu/erdekesssegek/finnorszag-nyelvtorvenye-2003-06-06-423-_____-suomen-kielilaki-2003-06-06-423-_-a-finn-sved-nyelvi-egyenjogusag (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

The Constitution of Finland.

<https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/1999/eng/731> (letöltés időpontja: 2023. 09. 21.).

MELLÉKLET

A finn nyelvstratégia gyakorlati eszközei

A nyelvstratégia olyan eszközöket tartalmaz, amelyeknek célja a hatóságok és a köztisztviselők támogatása a nyelvtörvények alkalmazásakor annak érdekében, hogy a finn és svéd nyelvű állampolgárok alkotmányos jogai ne sérüljenek.

Eszközök

1. Hogyan tudja bemutatni azt, hogy használja a nemzeti nyelveket és hogyan támogatja azok használatát? Ellenőrzési lista a köztisztviselők és a hatóságok számára.
2. A nyelvi törvények figyelembevétele munkacsoportokban és projektekben.
3. Hatóságok kommunikációja.
4. A nyelvtörvény figyelembevétele a publikációk során.
5. A nyelvtörvény figyelembevétele közbeszerzések során.
6. Nyelvi készségek figyelembevétele munkaerőfelvétel során.
7. A nemzeti nyelvek kontaktszemélye munkaköri leírásának mintája minisztériumok által kialakítva.

1. HOGYAN TUDJA BEMUTATNI AZT, HOGY HASZNÁLJA A NEMZETI NYELVEKET ÉS HOGYAN TÁMOGATJA AZOK HASZNÁLATÁT?

Ellenőrzési lista a köztisztviselők és a hatóságok számára

1.1.Törvényi kötelezettségek és az eszköz leírása

A nyelvtörvény szerint „A hatóság tevékenységében és önként biztosítja, hogy az egyének nyelvi jogai érvényesülnek a gyakorlatban. A kétnyelvű hatóság a közösséget finn és svéd nyelven szolgálja. Egy hatóság mind szolgáltatásaiban,

mind egyéb tevékenységében *megmutatja* a közösségnek, hogy mindkét nyelvet használja” (Nyelvtörvény 23. § (1) (2)).

„Tevékenysége során a hatóságok védik a nemzet nyelvi kulturális tradícióját és előmozdítják *mindkét nemzeti nyelv* használatát” (Nyelvtörvény 35 § (3)).

Mindkét nemzeti nyelv, a finn és a svéd láthatósága jogi védelem kérdése: az egyéneknek tudatában kell lenniük azzal, hogy gyakorolhatják nyelvi jogaikat. A láthatóság szimbolikus értékkel is bír, mivel azt jelzi, hogy mindkét nyelvet elfogadják a társadalomban. A nemzeti nyelvek használatának elősegítése pozitívan hat a két életképes nemzeti nyelv fenntartására, megtartására és fejlődésére.

Ez az eszköz segít a hatóságoknak a nyelvtörvény végrehajtásában. Jó gyakorlatokat és a jó kormányzás alapelveit ismerteti. Az eszköz a nyelvtörvény előírásain, valamint a legfelsőbb joghatóságok gyakorlatán és az Igazságügy-minisztérium ajánlásain alapul. A forrásokat konkrétan jelöljük az új ajánlások kivételével.

A hatóságok általi tájékoztatást a nyelvtörvény 32. §-a szabályozza.

A nyelvtörvény külső szolgáltatásokra is vonatkozik (lásd a Beszerzési eljárásra vonatkozó eszközt).

1.2. Gyakorlati ötletek azzal kapcsolatban, hogy hogyan mutatják be, hogy használják a nemzeti nyelveket és támogatják azok használatát

Publikációk és egyéb nyomtatott anyagok

- A publikációkat és egyéb nyomtatott anyagokat egyidőben finn és svéd nyelven kell előállítani (például finn és svéd szöveg egymás mellett vagy ugyanannak a publikációnak különböző oldalain).
- Kész kétnyelvű modellek használata, függetlenül attól, hogy melyik nyelven akarnak írni (például levél- és formanyomtatvány-minták).
- A kétnyelvű publikációk költséghatékonyak és segítenek bemutatni, hogy mind a két nyelvet használják.
- Az egynyelvű publikációkat oly módon tegyék elérhetővé, hogy azok egyformán könnyedén elérhetőek legyenek finn és svéd nyelven is.
- Az új terminológiát egyidőben finnül és svédül kell kialakítani.

- A finnt és a svédet is használják az interneten és a közösségi médiában, különösen, ha ez a médium a hivatalos testület első számú információs csatornája.
- Amikor a bizottsági jelentések jogi javaslatokat tartalmaznak és véleményezésre kiküldik őket, legalább a jogi javaslatok és az összefoglalók mindkét nemzeti nyelven kerüljenek publikációra.
- A hatóságok általi jogszabályok, rendeletek, valamint az általános érvényű köztisztviselői kollektív szerződések mindkét nemzeti nyelven kerüljenek publikációra.
- A kétnyelvű hatóság nevét finnül és svédül is meg kell adni az összes kontextusban.
- Ugyanazt a betűnagyságot ajánlatos használni mindkét nyelv esetében.
- A kétnyelvű hatóság finn és svéd nevét is meg kell adni, a különböző nyelveket vagy betűkombinációkat nem szabad keverni ugyanabban a névben.
- A hatóságok elnevezése történjen nemzeti nyelven, az angol név nem elegendő.

E-mail elérhetőség

- Automatikus válasz esetén használják a finnt és a svédet.
- Az e-mail címet svédül és finnül adják meg.

Az információs rendszerek használata és fejlesztése, beleértve az online kommunikációt

- Biztosítani kell, hogy ugyanazt a nyelvet használják az információs rendszer minden fázisában. Ez különösen fontos, amikor különböző programokat kötnek össze, illetve fejlesztenek.
- Vizsgálják meg az online kommunikációt egy egynyelvű személy perspektívájából: az összes információt megkapják saját nyelvükön és tovább tudnak haladni a honlapon nyelvváltás nélkül?
- Gondoskodjanak arról, hogy az információs rendszerek beszerzésénél a svéd és a finn nyelv is megjelenjen (lásd 5. pont).
- Az összes automatikus szöveg finn és svéd nyelven is íródjon.

- Hatóságok esetében hozzanak létre olyan internetcímet, amely teljes finn és svéd szavakból áll a hatóság nevén alapulva. Mindez hozzájárul a nyelvi jogok egyenlő megvalósításához.
- Az online formanyomtatványokat mindkét nyelven el kell készíteni.

Kapcsolattartás magánszemélyekkel

- A szolgáltatás tervezésekor mindkét nyelvet figyelembe kell venni.
- Használjanak kész kétnyelvű mintákat.
- Előzetesen tájékozódjanak az ügyfél nyelvi igényeiről.
- Biztosítsák azt, hogy mindenki tudatában legyen annak, hogy hol kaphat finn vagy svéd nyelvű szolgáltatást, amennyiben a szolgáltatást nem nyújtják mindkét nyelven ugyanazon a helyen.
- Használjanak jeleket, zászlókat vagy más szimbólumokat, amelyek egyértelműen jelzik a nyelvhasználatot.
- Segítsenek az ügyfeleknek kiválasztani az általuk kívánt nyelvet.
- Bizonytalan helyzetekben kérdezzék meg, hogy az ügyfél mely nemzeti nyelvet kívánja használni (Nyelvtörvény 23. § (1)): „Egy hatóság tevékenységében és önként biztosítja, hogy az egyének nyelvi jogai érvényesülnek a gyakorlatban.”
- Készítsék el a gyakran használt kifejezések, például az üdvözlések listáját későbbi használatra. Mindez segíti például a telefonos ügyfélszolgálat munkáját.
- A külsős alkalmazottakat is szólítsák fel a finn és a svéd használatára.
- Használják a finn és a svéd nyelvet az automatikus telefonos üzenetek során.
- Az egyénekek saját nyelvükön tartsák a kapcsolatot azon a nyelven, amelyet már korábban használtak.

Nyilvános megjelenések és találkozók

- Mindkét nyelvet használják nyilvános megjelenésekkor, például beszédük során. Ez kommunikációs szempontból hatékony, mindenki úgy érzi, hogy szívesen látják és erősíti a nyelvi együttélést a közösségben.

- Biztosítsák azt, hogy a több tagú testületek tagjai tisztában legyenek a finn és a svéd nyelv használatára való jogukkal a találkozók során (Nyelvtörvény 28. §).
- Az ülések anyagait lehetőség szerint finnül és svédül küldjék ki vagy részben mindkét nyelven.
- A szóbeli prezentációk során használják az egyik nyelvet és a ppt-k írodjanak a másik nyelven. Mindez fejleszti a résztvevők szakterminológiai tudását mindkét nyelven.

A finn és a svéd nyelv használata és a nyelvi készségek fejlesztése a hatóságok belső tevékenységei során

- Használják és bátorítsák a finn és svéd nyelv használatát a találkozókon.
- Az ülések anyagait lehetőség szerint finnül és svédül küldjék ki vagy részben mindkét nyelven.
- A szóbeli prezentációk során használják az egyik nyelvet és a ppt-k írodjanak a másik nyelven. Mindez fejleszti a résztvevők szakterminológiai tudását mindkét nyelven.
- A finnt és a svédet használják ugyanabban az időben informális megbeszélések során. Ez hozzájárul az alkalmazottak nyelvi készségeinek fenntartásához és mindkét nyelv természetes használatát erősíti.
- Tegyenek láthatóvá finn és svéd nyelvű újságokat és egyéb olvasnivalókat.

Kétnyelvű termékek példái

- Levél- és formanyomtatvány minták.
- Elektronikus prezentációs modellek.
- Logók.
- Névjegykártyák.
- Fedlapok.
- Brosúrák, publikációk, éves jelentések.
- Értesítések és jelzések (például TOLNI).

Példák arra, hogy hogyan lehet védeni a nyelvi kulturális tradíciókat és hogyan lehet előmozdítani mindkét nemzeti nyelv használatát

- A finn és a svéd nyelv használata nyilvános megjelenések, így beszédek, üdvözlések során.
- A finn és a svéd nyelv használata nemzetközi kontextusban (például Suomi/Finland).
- Biztosítsák, hogy az irodalom, a kultúra és a tudomány finnül és svédül elérhető legyen.
- A finn és a svéd használata kulturális látnivalókról szóló információs anyagokban.
- A finn és a svéd használata történelmi nevekben.

2. A NYELVI TÖRVÉNYEK FIGYELEMBEVÉTELE MUNKACSOPORTOKBAN ÉS PROJEKTEKBEN

Bevezetés

Ennek az eszköznek célja, hogy segítse a hatóságokat és a köztisztviselőket a nyelvtörvény alkalmazásában projektek és munkacsoportok esetében annak érdekében, hogy mind a finn, mind a svéd anyanyelvi beszélők alkotmányos jogai érvényesüljenek. A legjobb eredményt az garantálja, ha már a munka előkészítésekor és kezdetekor hangsúlyt fektetnek a nyelvi jogokra.

A hatóságok általi tájékoztatást a nyelvtörvény 32. §-a szabályozza. A nyelvtörvényt a külsős szolgáltatások beszerzésekor is alkalmazni kell.

Ellenőrzési lista: Kezdeti lépések

- Feladatok meghatározása
 - o a feladat tartalmazza a projekt nyelvi hatásainak értékelését;
 - o a nyelvi hatások értékelését figyelembe veszik a végeredmény során.
- Munka közbeni konzultáció
 - o biztosítani a munkacsoport vagy projekt számára alapvető fontosságú együttműködő testületekkel (például a svéd nyelvű szolgáltatások szakértői) való konzultációt.

- Munkaterv
 - o meg kell határozni, hogy a munka mely fázisában értékelik a nyelvi hatásokat;
 - o biztosítani kell, hogy a menetrend elegendő időt biztosít a fordításokra.

Ellenőrzési lista: A munka során

- A nyelvi hatások értékelése annak érdekében, hogy biztosítsák, hogy az eredmény összhangban van a jogszabállyal.
- Konzultáció szakértőkkel szükség esetén annak érdekében, hogy biztosítsák, hogy a végeredmény finnül és svédül is megjelenik.
- A szükséges tevékenységek meghatározása, például: nyelvoktatás megfelelő nyelvi készségek biztosítása érdekében.
- Indikátorok meghatározása a tevékenységek és hatásaik monitoringjára.
- Ha közbeszerzésre kerül sor, lásd 5. pont.

Ellenőrzés lista: Végeredmény

A végtermék tartalmában meg kell jelennie a nyelvi jogok érvényesülésének.

- A munkacsoport-jelentések vagy a projekt záró jelentése
 - o legalább az összefoglaló és a jogi javaslatok esetében íródjon finn és svéd nyelven;
 - o információszolgáltatás, lásd: 3. pont;
 - o a monitoring felelősséget úgy kell meghatározni, hogy annak keretében a nyelvi jogok érvényesülése is ellenőrzésre kerüljön;
 - o hogyan és milyen időtartamban hajtják végre a monitoringot?
 - o ki felel a monitoringért?
 - o milyen típusú indikátorokat használnak az eredmény nyelvi hatása-
inak monitoringjára?

3. HATÓSÁGOK KOMMUNIKÁCIÓJA

Bevezetés

Az eszköz célja a hatóságok és a közalkalmazottak támogatása a nyelvtörvény alkalmazása során a kommunikációjukban annak érdekében, hogy a finn és svéd nyelvű beszélők alapvető nyelvi jogai érvényesülhessenek az információhoz való hozzáférésük esetén. Lásd még 4. pont.

Jogi rendelkezések

- A lakosságnak nyújtandó állami vagy önkormányzati támogatásnak kétnyelvű településeken finn és svéd nyelven kell történnie.
- Az egyének életére, egészségére és biztonságára vonatkozó releváns információ, valamint a tulajdonra és a környezetre vonatkozó tájékoztatás az egész országban mindkét nemzeti nyelven adandó.
- A vészhelyzeti tájékoztatás finn és svéd nyelven kell, hogy történjen (lásd 466/212. törvény). A vészhelyzeti tájékoztatókra vonatkozó irányelvek 2013-tól elérhetőek a Belügyminisztérium honlapján.
- Jelentések, határozatok vagy egyéb hatósági szövegek esetében nem szükséges a fordítás. Mindazonáltal a hatóságoknak figyelembe kell venniük a finn és a svéd nyelvű lakosság információs igényeit.

Speciális rendelkezések jogi javaslatok és jelentések esetén

- Amikor a bizottsági jelentések jogi javaslatokat tartalmaznak és véleményezésre kiküldik őket, legalább a jogi javaslatok és az összefoglalók mindkét nemzeti nyelven kerüljenek publikációra.
- Abban az esetben, ha az adott minisztérium úgy ítéli meg, hogy a jelentés nagy jelentőségű az ország svéd nyelvű lakossága számára, az egész jelentést svédül is ki kell adni.
- Az olyan jogi javaslatokat vagy jelentéseket, amelyek kizárólag az Åland-szigetekkel foglalkoznak vagy különösképpen jelentősek számukra, teljes egészében svéd nyelven kell publikálni.
- Ha egy jogi javaslat vagy jelentés elsősorban a svéd nyelvű lakosság vagy az Åland-szigetek lakossága számára bír jelentőséggel, azokat svéd

nyelven lehet publikálni oly módon, hogy a publikáció tartalmaz egy finn összefoglalót, illetve a jogi javaslat finn nyelvű szövegét.

Ellenőrzési lista

- A kommunikáció finnül és svédül folyik az egész projekt során?
 - o Például sajtónyilatkozatok, honlapok stb.
- Úgy időzítik a publikációkat, hogy azok egyidőben legyenek elérhetőek mindkét nyelven?
- Gondoltak arra, hogy rövid sajtónyilatkozatokat adnak ki, azaz kevesebbet kell fordítani?
- Tudatában vannak annak, hogy a nyelvtörvény az összes médiumra vonatkozik, beleértve az internetet?
- Amikor egy sajtónyilatkozatot publikálnak az interneten, az a nyilvánosságnak szól és így finn és svéd nyelven kell megjelentetni.
- Mindkét nemzeti nyelven lehetővé teszik az interjúkat, például a zárójelentés publikációjakor?
- Figyelnek arra, hogy a finnt és a svédet is használják a közösségi médiában, különösen akkor, ha ez a médium a hivatalos testület elsődleges információs csatornája?
- Ha a finn és a svéd jelentés különbözik
 - o milyen információ lényeges a fogadó számára és annak finnül vagy svédül kell lennie?
 - o a címsorok mindkét nyelven vannak, azaz az olvasó tudja, hogy miről van szó?
 - o mindkét nyelven egyértelmű, hogy az adott ügy milyen fázisban van (például jelentés, közbülső jelentés, határozat)?
 - o Ki ad további információt a másik nyelven, amennyiben a fő jelentéstevő nem beszéli az adott nyelvet?
 - o Ha a teljes háttéranyagot nem adják ki finnül és svédül, biztosítanak összefoglalót a kevésbé használt nyelven?
 - o Biztosítanak linket más szövegekhez, amelyek ugyanabban a témában íródtak?

4. A NYELVTÖRVÉNY FIGYELEMBEVÉTELE A PUBLIKÁCIÓK SORÁN

Ennek az eszköznek célja, hogy segítse a hatóságokat és a köztisztviselőket a nyelvtörvény alkalmazásában a publikációk és online publikációk esetében annak érdekében, hogy mind a finn, mind a svéd anyanyelvi beszélők alkotmányos jogai érvényesüljenek. A legjobb eredményt az garantálja, ha már a munka előkészítésekor és kezdetekor hangsúlyt fektetnek a nyelvi jogokra.

A nyelvtörvény által meghatározott követelmények

- A lakosságnak nyújtandó állami vagy önkormányzati támogatásnak kétnyelvű településeken finn és svéd nyelven kell történnie.
- Jelentések, határozatok vagy egyéb hatósági szövegek publikációja esetén nincs szükség fordításra. Ugyanakkor a hatóságoknak figyelembe kell vennie mind a finn, mind a svéd nyelvű lakosság információs igényeit.
- Amikor a bizottsági jelentések jogi javaslatokat tartalmaznak és véleményezésre kiküldik őket, legalább a jogi javaslatok és az összefoglalók mindkét nemzeti nyelven kerüljenek publikációra.
- Ha egy jogi javaslat vagy jelentés elsősorban a svéd nyelvű lakosság vagy az Åland-szigetek lakossága számára bír jelentőséggel, azokat svéd nyelven lehet publikálni oly módon, hogy a publikáció tartalmaz egy finn összefoglalót, illetve a jogi javaslat finn nyelvű szövegét.

Ellenőrzési lista publikációk, beleértve az online publikációk általános tervezése során

- A publikáció írásában vagy megbízásában résztvevők mindegyike ismeri a nyelvtörvény előírásait?
- Született döntés arról, hogy házon belül hogyan kezelik, illetve prioritizálják a nemzeti nyelveket a publikációkban?
- Mind a két nyelv megjelenik a hatóság grafikai képében?
- Vannak kész modellek, amelyek például szolgálnak arra, hogy hogyan kell használni a nyelveket?

Ellenőrzési lista, elsősorban online publikációk esetén

- Könnyen kezelhető a nyelvválasztási funkció?
- Lehet nyelvet váltani bármely oldalon úgy, hogy ugyanazon az oldalon maradjunk?
- Ha a szöveg linket tartalmaz egy más nyelvű oldalhoz, ezt jelzik a linkben?
- A külső linkek mindkét nyelven elérhetőek?
- A kereső funkció mindkét nyelven rendelkezésre áll?
-
- Ellenőrzési lista a publikációk grafikus képével kapcsolatban
- Az összes kontextusban használják a kétnyelvű hatóság nevét finnül és svédül?
- Ajánlatos ugyanazt a betűméretet használni mindkét nyelven.
- A kétnyelvű hatóság nevében mindkét nemzeti nyelvet használják. Az angol név nem elegendő.

Folyamatleírás és ellenőrzési lista – publikációk

A publikáció előkészítése

- A publikációkat és az egyéb nyomtatott anyagot párhuzamosan finnül és svédül készítsék el vagy tegyék azokat kétnyelvűvé (például finn és svéd egymás mellett vagy ugyanabban a publikációban más-más oldalon).
- Hagyjanak elegendő időt a fordításra már ebben a fázisban.
- Lásd 1. pont további gyakorlati ötletekért.
- A publikáció tartalmaz jogi javaslatokat? Lásd Nyelvtörvény 31. §.

Lehetséges közbeszerzés

- Ha alvállalkozókat alkalmaznak, hogyan győződnek meg arról, hogy a végtermék megfelel a nyelvtörvény előírásainak?
- Lásd 5. pont.

Fordítás

- Ki fordít?
- A fordítást a hatóság végzi vagy külső szolgáltatótól szerzik be?
- Mit fordítanak?
- Hagytak elegendő időt a fordításra, beleértve a lektorálást?
- Úgy tervezzék a publikáció megjelentetését, hogy a finn és a svéd verzió ugyanabban az időben kerüljön kiadásra.

Terjesztés

- Ha a publikációnak különböző nyelvi változatai vannak, gondoskodjanak arról, hogy a publikációt mindenki a saját nyelvén kapja meg.
- Kétnyelvű hatóság: ne feledkezzenek el a kétnyelvű fedlapról.

5. A NYELVTÖRVÉNY FIGYELEMBEVÉTELE KÖZBESZERZÉSEK SORÁN

Bevezetés

Az állami szerződésekre vonatkozó törvény vonatkozik a kormányzati beszerzési folyamatokra, amelyek során a nyelvtörvény rendelkezéseit is be kell tartani. Az állami hatóságoknak és a kétnyelvű önkormányzatoknak finnül és svédül kell szolgáltatásokat nyújtani. Ugyanez vonatkozik az általuk megbízott harmadik felekre is.

Ellenőrzési lista: A közbeszerzés nyelvi hatásainak értékelése

A következőket kell vizsgálni:

- Jogszerűség
 - o A közbeszerzés révén nyújtott szolgáltatások esetében garantálni kell a finn és svéd nyelvű állampolgárok nyelvi jogait.
- Gazdasági hatás
 - o A költségek emelkedhetnek.
- Határidőkre gyakorolt hatás
 - o A kötelezettség betartása lassíthatja az egész folyamatot.

Ellenőrzési lista: A közbeszerzési eljárás nyelve

A következőket kell vizsgálni:

- A folyamat egy vagy két nyelven folyik?

Ellenőrzési lista: Közbeszerezett termék

- Egy vagy több nyelvre van-e szükség?
- Mely nyelve(ke)n működjön a termék/szolgáltatás?
- A kétnyelvűség alapkövetelmény vagy kiegészítő elem?

6. A NYELVI KÉSZSÉGEK FIGYELEMBEVÉTELE A MUNKAERŐFELVÉTEL SORÁN

Bevezetés

Az eszköz célja a hatóságok támogatása az Állami Testületeknél Alkalmazottak Esetében Megkövetelt Nyelvtudásról szóló Törvény alkalmazásában.

Jogi rendelkezések

- Az álláshirdetéseknél a hatóságnak jeleznie kell az igényelt nyelvtudást.
- Felvétel esetén ellenőrizni kell, hogy az új munkaerő nyelvtudása megfelel-e a követelményeknek.

Ellenőrzési lista

Az állásfelvétel során meg kell állapítani, hogy az adott személy esetében megkövetelt nyelvtudás milyen szintet ér el írásban és szóban, van-e szükség nyelvvizsgára stb.

7. NEMZETI NYELVEK KONTAKTSZEMÉLYE – MUNKAKÖRI LEÍRÁS

Ez a személy a következő feladatokat látja el:

- Minisztérium támogatása a nemzeti nyelvekről szóló jogszabályok betartásában.
- Mindkét nyelv minisztériumbeli használatának előmozdítása stb.